HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]וחלתה תלויה לא אוכלין ולא שורפין באיזה ספק אמרו בספק חלה מאי ספק חלה אביי ורבא דאמרי תרוייהו שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו שני שבילין דהתם חולין גרידא נמי מטמו אלא בנשען [ב]דתנן [א]זב וטהור שהיו פורקין מן החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד טמא משאן קל טהור וכולן טהורין לבני הכנסת [ג]וטמאין לתרומה וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו [ג]והתניא [ד][ג]אשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה °ומניחתה בכפישה או באנחותא ומקפת וקורא לה שם מפני שהוא שלישי [ד]ושלישי טהור בחולין ואי אמרת חולין הטבולין לחלה כחלה דמו הא טמיתנהו אמר אביי [ה]כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספקו משום חולין הטבולין לחלה והאי טבול יום כיון דלא מטמא ודאי חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה והא מעת לעת שבנדה דודאי מטמא חולין ולא גזרו על ספקה משום חולין הטבולין לחלה דאמר מר [ו]קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה התם לא פתיכא בהו תרומה הכא פתיכא בהו תרומה ואיבעית אימא [ו]הנח מעת לעת [י]דרבנן: **מתני'** [ז]רבי אליעזר אומר [ז]ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל

וחלתה תלויה. כשעשאה בטהרה משום ספק הנולד לה ראשון: **באיזה ספק אמרו.** כלומר באיזה ספק הוצרכו לומר חלתה תלויה: **בספק חלה.** בספק טומאה הנוהגת בחלה ואינה נוהגת בחולין כגון נשען כדמפרש בסמוך דטהור לבני הכנסת ואסור לתרומה ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דלא נהגא בחולין גרידא הכא כיון דטבולין לחלה נהגא בהן: **מאי ספק חלה.** כלומר מאי קאמר: **שלא תאמר בהוכחות שנינו.** בספק טומאה מוכחת: **כגון שני שבילין.** אחד טמא ואחד טהור ספק הלך בטמא ספק הלך בטהור והא ספקא היא דמהניא בחולין הטבולין לחלה אבל טומאה שאינה מוכחת לא דהא לא איצטריך לאשמועינן דאפילו לחולין גרידא נמי מהני לאוכל חולין בטהרה הלכך מהניא נמי הכא: **אלא אפילו בנשען.** דהוי ספק טומאה שאינה מוכחת הואיל ותנן לקמן דמהניא לתרומה מהניא נמי לחולין הטבולין לחלה: **פורקין.** משאוי: **טמא.** דשמא מתוך כובד המשא נשען זב על הטהור ונמצא טהור מסיטו או טהור ניסט עליו וכתיב במרכב הזב (ויקרא טו) והנושא אותם וכ"ש זב בעצמו: **וכולן.** אפי' משא כבד: **טהורין לבני הכנסת.** אוכלין חוליהן בטהרה שאין זה היסט גמור וכל שכן שספק הוא: **וטמאין לתרומה.** מדרבנן ואפי' בספק: **וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו.** דמהני בהו ספק נשען כחלה גמורה: **וקוצה לה חלה.** שכל זמן שלא קראה שם עליה הרי היא כחולין וטבול יום דינו כשני ואינו עושה שלישי בחולין וכשהיא קוצה לא תקרא לה שם אלא מניחתה לחלה בכפישה או באנחותא הם כלים שאין להם בית קיבול כגון נסרים ואין מקבלין טומאה. ואצרכוה רבנן הני משום היכרא שלא תגע בה שוב מאחר שקראה לה שם ודכוותה אמר בסוף פ' הניזקין (גיטין סב.) ובתשובת רב האי ראיתי אנחותא נסרים לווחין שמנסרין הנגרים ומשפין הלווחין: **ומקפת.** מקרבתה לכלי אצל העיסה וקוראה לה שם שמצוה לתרום מן המוקף[ח]. מוקף סמוך כמו מקיפין שתי חביות במס' ביצה (דף לב:) וכמו אין מקיפין בבועי (חולין מו:) שמקיפין זו לזו לראות אם דומים הם בנקביהן: **שודאי מטמא חולין.** כמו משא הזב: **דודאי.** נדה ממש: **ספקה.** מעת לעת: **ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** וקס"ד הוא הדין לחולין הטבולין לחלה דהם נמי נעשין בטהרת חלה המעורבת בהן: ומשנינן חולין הטבולין לחלה חמירי מחולין שנעשו על טהרת תרומה דהכא עריבא בהו חלה אבל התם נטירותא יתירתא קביל עליה: **פתיכא.** מעורבת:

מתני'

כהן ועוד דאפילו לא נולד לה ספק שרי לטמאותה וליכא הפסד כהן דחבר הוא ויפריש עליה ממקום אחר אבל התם איירי בעם הארץ שלא יפריש ממקום אחר וא"ת דבפרק הניזקין (גיטין דף סא.) תנן משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה כו' אבל לא תבור ותטחון עמה משאלת אשת חבר לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת עמה אבל משתטיל למים לא תגע בהם ובעי בגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי בדמאי הקילו ומשתטיל למים דהוכשרו לא תגע בהם אף קודם לישה רבא אמר בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן ופריך והא מדקתני סיפא משתטיל למים מכלל דרישא איירי בלא הכשר ומאי טומאה וטהרה איכא ומשני אידי ואידי בהוכשר ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ומשתטיל למים היינו לישה וגלגול אלמא אוסר אביי ליגע כי הוכשר לברור ולטחון אף קודם גלגול ולישה אע"ג דאם הפריש קודם לישה וגלגול לא עשה ולא כלום (וי"ל) ולדידיה נמי צריך לתרץ דהתם אסור משום הפסד כהן ובשמעתין ליכא הפסד כהן כדפרישית ולרבא דשרי לגרום טומאה קודם גלגול אע"ג דאיכא הפסד כהן צריך לתרץ אההיא דפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נו.) כתירוץ ראשון דהתם אסור משום משמרת תרומותי אבל בעיסה קודם גלגול לא מיקריא טבלה לחלה כיון דאם הפריש חלת קמח לא עשה ולא כלום אי נמי כמו שתירץ ר"ת שם דהתם בגיטין ליכא כי אם חשדא בעלמא אבל ההיא דאין בוצרין איירי בודאי עושה פירותיו בטומאה ושם יש להאריך:

שלא תאמר בהוכחות שנינו. פירש"י כגון שני שבילים ספק הלך בטהור ולדבריו צריך לומר שבאו לשאול בבת אחת דאי בזה אחר זה טהורין ונראה לפרש כי ההיא דתניא בתוספתא דטהרות (פ"ו) ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ועשה טהרות[ט] והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחים פירוש מוכיחים לטומאה דאיזה מהם נטהר ומשום לישנא דמוכיחים קאמר הכא בהוכחות שנינו: **וכולן** טהורים לבני הכנסת. פירש"י דקאי אמשאן כבד ואין נראה דבמשאן כבד נראה דטמא אף לחולין דאי אפשר שלא יסוט זה את זה אלא אמשאן קל קאי וכן משמע במס' זבין (פ"ג מ"ב) דקתני התם משאן קל טהורין לבני הכנסת וטמאין לתרומה והא דקתני הכא כולן טהורין לבני הכנסת אכל עניינא דטהרה דהתם קאי וא"ת דהכא קרי ליה בני הכנסת לחברים האוכלין חולין בטהרה ובפרק פסולי המוקדשין (בכורות לו:) גבי מומי בכור קאמר דהתרתם על פי ג' בני הכנסת והתם אפילו ג' הדיוטות כשרים וי"ל דהכא נמי מזכיר בני הכנסת לגריעותא כלומר שאינם אוכלין תרומה:

ומקפת וקורא לה שם. הכא משמע דאפילו (א) בשעת קריאת שם צריך הקפה וקשה דאמר בסוטה פרק כשם (דף ל.) רבי אליעזר אומר חלה ניטלת מן המוקף מן הטהור על הטמא כיצד ב' עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל שיעור חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה מעיסה טהורה באמצע בין שיעור חלה לעיסה טמאה כדי ליטול מן המוקף והתניא כביצה ומשני הך ברייתא סברה חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו ולהכי לא אתי כביצה דהוי שני ומטמא לשיעור חלה והשתא מ"מ קשה כשיקרא לה שם חלה יהיה שלישי אלא משמע דבשעת קריאת שם ירחיק מעט שיעור חלה שלא יגע בכביצה וחשיב שפיר מוקף כיון דלפני קריאת שם היתה מחוברת וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה ולא שיעור חלה גרידא כדקתני ב' עיסות אחת טהורה ואחת טמאה ורוצה להפריש קצת מן הטהורה כדי לתקן עצמה ואף הטמאה הלכך כיון דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו לאו האי ביצה דהוא שני מטמא העיסה הטהורה וכי יפריש ממנה חלה ויקיף לה אין בכך כלום *והא דפסקינן לקמן כר' אליעזר דאמר הסל מצרפן לחלה ולא בעי נגיעה היינו להתחייב בחלה אם יש פחות מכשיעור דהכי תנא במסכת חלה (פ"ב מ"ד) העושה עיסתו קביים[י] ונגעו זה בזה פטורין מן החלה עד שישוכו ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן וכן משמע באלו עוברין (פסחים מח:) והשתא אתי שפיר דר"א גופיה מצריך נגיעה בשעת קריאת שם בפרק כשם (סוטה דף ל.) ונכון בפסח להגיע כל המצות (בסל) כשמפרישין אחת על כולן דאין הסל מצרפן לכך ואע"ג דאמרינן בפ"ק דביצה (דף ט.) ובבכורות בפרק עד כמה (דף כז.) (ב) אמרינן תרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש אע"ג דאין מוקף למה שאכל כבר היינו בעיסה שנילושה יחד והיתה כבר מחוברת הקילו בתרומת חוצה לארץ וצ"ע אי חשוב מוקף בנגיעה גרידא בלא צירוף הכלי או בלא נשיכה דנותן פחות מכביצה באמצע מצינן למימר דהיינו נשיכה:

ועי"ל דאפילו [בלא] מוקף אפשר שיועיל צירוף סל ובפרק כשם דבעי ר' אליעזר נגיעה משום דמקפיד על נגיעתו משום טומאה אין מועיל צירוף כלי וכן משמע קצת בירושלמי דאמר במסכת חלה בפ"ב דבר שהוא מקפיד על [חבורו] אין הבית מצטרף (נראה במקום בית גרסינן כלי) אינו מקפיד על תערובתו הכלי מצרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותם כדבר שמקפיד על תערובתו. גי':

והאי טבול יום כיון דודאי לא מטמא חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין. ותימה דהכא משמע דאין שני פוסל בחולין הטבולין לחלה ובברייתא נמי קתני (ג) ושלישי טהור בחולין משמע דכ"ש דאין שני פוסל בחולין שנעשו על טהרת תרומה כדאמר בסמוך דמשמע דקילי מחולין הטבולין לחלה ובפרק שני דחולין (דף לג:) אמרינן דשלישי נוהג בחולין שנעשו על טהרת תרומה ובפרק כשם (סוטה דף ל.) שהבאתי לעיל מוכח דשני עושה שלישי בחולין הטבולין לחלה למ"ד כחלה דמו וי"ל דטבול יום קיל טפי דאין צריך רק הערב שמש והא דתניא בברייתא דשלישי טהור בחולין היינו שלישי דטבול יום אי נמי ה"פ כיון דשלישי טהור בחולין דעלמא לא גזרו חכמים בחולין הטבולין לחלה ליטמא מטבול יום ולכך פריך מיניה טפי מנשען ולא פריך מיניה אבל שלישי דנוהג בחולין הטבולין לחלה משום דנשען נמי טומאה קלישא הוא ומטמא אפילו משא קל כדפרישית לעיל:

הנח מעת לעת דרבנן. אע"ג דנשען נמי דרבנן טומאת מעת לעת קיל טפי שאין שום ספק טומאה בשעה שעוסקת בטהרות:

שמותי

מסורת הש"ס

א) [תוספתא דחלה פ"א הי"א], ב) [זבין פ"ג מ"ב], ג) [צ"ל והתנן], ד) [טבול יום פ"ד מ"ב], ה) [לעיל ו:], ו) [לקמן ט.], ז) [לעיל ג.], ח) [חלה פ"א מ"ט], ט) מיהו בתוספתא שלפנינו גרסי' והלך חבירו ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחות כו' והיינו כפי' רש"י וע' רש"א, י) [צ"ל קבים, וכ"ה במשנה שם],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומקפת וכו' דאפילו לענין קריאת שם: (ב) בא"ד בפרק עד כמה נמי אמרינן: (ג) ד"ה והאי וכו' ובברייתא נמי קתני ושלישי טהור:

גליון הש"ס

גמ' ומניחתה בכפישה. ע"ל עא ע"ב במתני' דלא קתני להא וצ"ע:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש

שלא תאמר בהוכחות שנו. פרש"י כגון שני שבילין ספק הלך בטומאה דאפי' בחולין נמי טמא וקשה דבכל דוכתי מייתי שני שבילין לענין טהרה מיהו לפעמים דאפי' ברשות הרבים טמא לכ"ע כגון אם באו לישאל בבת אחת כדמפרש בפ"ק דפסחים (דחולין). ונראה דמיירי בההיא דתוספתא דטהרות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חברו והלך בשני ועשה טהרות אם אלו ואלו קיימות הרי אלו מוכיחות לטומאה ואפי' באו לישאל בזה אחר זה דחיישינן שמא יבא אחד ויאכל את שתיהם ומשום דקתני התם הרי אלו מוכיחות קרי ליה הכא בהוכחות: **אלא** בנשען. כלומר אף בספק נשען שהוא ספק חלה אמרינן חלתה תלויה ולא אמרינן כיון דבשעה שנולד ספק זה היתה חולין ונשען טהור לחולין טהורה היא. אלא כל העיסה כחלה חשבינן לה דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו. וכ"ש בספק הנוהג בחולין דחלה תלויה. ומי' מתני' ע"כ בהוכחות איירי דאי בנשען ברישא דעד שלא גלגלה לא ניטמאת בספק נשען דאכתי לא חל עליו חלה ואמאי תיעשה בטומאה הא קא מפסיד חלת כהן. אלא ודאי בהוכחות קא איירי הלכך שרי לטמאותה קודם גלגול. אבל אם המתין מלטמא אותה עד לאחר גלגול אע"פ שנולד בה ספק קודם גלגול אסור לטמאותה. ואפי' לר' יהושע דאמר גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה יניחנה במקום התורפה. הא אמרינן ספ"ק דפסחים גרמא אין בידים לא ואביי ורבא הוא דקאמרי דהך דסיפא לאו דוקא בהוכחות אלא ה"ה נמי בנשען: **משאן** כבד טמאין. משום דאי אפשר שלא יהא ניסט הזב על הטהור או הטהור על הזב. ואם הטמא הסיט את הטהור טמא כדמוכח בשבת פרק אמר ר' עקיבא עובד כוכבים ועובדת כוכבים בין שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותם טמאין. וכן טהור שהסיט את הטמא טמא כדמוכח נמי התם ולקמן בפרק יוצא דופן דאמר' קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא. ופרש"י משום דכתיב במשכב הזב והנושא אותם וכ"ש זב עצמו. והאי טעמא פריכא הוא כדאמרינן לקמן פ' בנות כותיים שעיר המשתלח יוכיחו שגורם טומאה לאחרים

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ח מהלכות משכב ומושב הלכה ט:

מ ב מיי' פט"ז מהלכות טומאת אוכלים הלכה ח סמג עשין רעו:

מא ג מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלים הלכה יז:

מב ד מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ב:

מג ה מיי' שם הלכה טז ופ"ח מהלכות בכורים הלכה י:

מד ו מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ט:

מה ז מיי' שם פ"ד הלכה א ופ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין קיא:

תוס' הרא"ש (המשך)

והוא עצמו טהור. אלא מהיקשא נפקא לן כדאמרינן בפרק רבי עקיבא מקיש משכבו לו. ועוד יש לומר ק"ו ומה משכב שאינו עושה משכב מטמא במשא. זב שעושה משכב לא כ"ש: **וכולם** טהורים. פרש"י אמשאן כבד קאי. ויש ספרים דגרסי בפ"ג דמסכת זבין משאן קל טהורים לבני הכנסת ול"ג וכולן: **לבני** הכנסת. היינו אוכלי חוליהן בטהרה. ובבכורות בפ' כל הפסולין גבי בכור שיש לו מום מובהק אמרינן דהתרתו על פי ג' בני הכנסת. כלומר הדיוטות שאינן מומחין והכא קרי להו בני הכנסת לפי שאינן אוכלי תרומה: **מקפת** וקוראה לה שם. משמע הכא דאע"פ שהפרישתה לקרות לה שם לא חשיב מוקף כיון דבשעת קריאת שם לאו מוקף הוא. וקשה מהא דאמרינן בסוטה פרק כשם גבי חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה כיצד שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע. ואיכא מאן דתאני התם בביצה וקסבר אין שני עושה שלישי בחולין ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל הלכך העיסה ראשונה והביצה שניה ואינו חוזר ומטמא אותו כדי חלה כל זמן שאין שם חלה עליו דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו. והשתא מ"מ כשיקרא לה שם תיטמא החלה אלא ודאי יפרידה תחלה ואח"כ יקרא לה שם וקרינא ביה מוקף כיון שהיתה מוקפת לדעת שיקרא שם לאלתר אחר כך. וי"ל דלעולם צריך לקרות שם בשעת שהוא מוקף אלא שיאמר שתהא שם תרומה חל עליה לכשיפרישנה ועוד י"ל דהכא נמי חשיב מוקף אם היתה קוצה חלה ומניחתה בכפישה וקורא שם אלא חיישינן שמא תשכחנה בידה ותקרא לה שם קודם הנחתה בכפישה הלכך הזקיקוה לחזור ולהקיפה אחר שתנתן בכפישה להיכירא. א"נ הכא דמפסיק מנא לא חשיב מוקף אע"פ שהפרישתה מתחילתה לשם כך: **התם** לא פתיכא בהו תרומה. משמע הכא דחולין שנעשו על טהרת הקודש קילי מחולין הטבולים לחלה. ותימה דלעיל קתני מפני שהוא שלישי ושלישי טהור בחולין. ובפ"ק דחולין משמע דחולין שנעשו על טהרת הקודש יש בהן שלישי. וי"ל דשאני טבול יום (דשאני) דקלישא טומאתו דשמשא ממילא ערבא והאי דקאמר ושלישי טהור בחולין. בשלישי כזה קאמר. והא דפריך מינה לעיל אההיא דנשען משום (דמעשה) [דחומרא] יתירא הוא הא דמטמאינן נשען בתרומה הלכך מסתבר ליה שאין להחמיר ולטמאות נשען בחולין הטבולין לחלה טפי מבשלישי דטבול יום: **הנח** מעת לעת דרבנן. פי' טומאה קלה משאר טומאות דרבנן: